

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 16/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan yhteisön ja Venäjän federaation välillä tehdyn takaisinottoa koskevan sopimuksen toteuttamismenettelyistä Suomen tasavallan hallituksen ja Venäjän federaation hallituksen välillä tehdyn täytäntöönpanopöytäkirjan hyväksymisestä sekä laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä kesäkuuta 2012 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen Euroopan yhteisön ja Venäjän federaation välillä tehdyn takaisinottoa koskevan sopimuksen toteuttamismenettelyistä Suomen tasavallan hallituksen ja Venäjän federaation hallituksen välillä tehdyn täytäntöönpanopöytäkirjan hyväksymisestä sekä laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 65/2012 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Eero Koskeniemi, everstiluutnantti Marko Saareks ja poliisitarkastaja Joni Länsivuori, sisäasiainministeriö
- ylitarkastaja Suvi Tiainen, Maahanmuuttovirasto
- komisario Juha Holopainen, Helsingin poliisilaitos.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- tietosuojavaltuutettu
- Poliisihallitus
- Vähemmistövaltuutettu.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen tasavallan ja Venäjän federaation välillä laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden takaisinottoa koskevan täytäntöönpanopöytäkirjan sekä lain sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Takaisinottosopimukset ja niihin liittyvät täytäntöönpanopöytäkirjat ovat keskeinen osa lait-

toman maahanmuuton hallinnassa. Laittomasti Suomen alueella oleskelevat henkilöt tulee voida palauttaa kolmanteen valtioon nopeasti ja tehokkaasti. Suomen voimassa olevat takaisinottosopimukset, sekä kahdenväliset että Euroopan unionin tekemät, ovat osoittautuneet hyödyllisiksi välineiksi laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden palauttamiseksi. Ne helpottavat

käytännön yhteistyötä vastaanottavan valtion kanssa, koska niissä määritellään sekä takaisinoton periaatteet että takaisinottoa koskevat menettelyt.

Euroopan unionin ja Venäjän välillä allekirjoitettiin vuonna 2006 takaisinottosopimus. Sopimuksen 20 artiklan mukaan Euroopan unionin jäsenvaltiot ja Venäjä laativat täytäntöönpanopöytäkirjoja, joissa vahvistetaan artiklassa mainittuja asioita koskevat säännöt. Tähän artiklaan viitaten Suomi ja Venäjä kävivät neuvottelut kahdensivuisesta täytäntöönpanopöytäkirjasta. Täytäntöönpanopöytäkirja tulee voimaan

kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä päivästä, kun takaisinoton sekakomitealle on ilmoitettu takaisinottosopimuksen mukaisesti tästä täytäntöönpanopöytäkirjasta ja siitä, että sopimuspuolet ovat suorittaneet tämän täytäntöönpanopöytäkirjan voimaantulon edellyttämät valtionsisäiset menettelyt.

Laki pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti pöytäkirjan voimaantulon kanssa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Euroopan yhteisön ja Venäjän federaation välillä tehdyssä takaisinottosopimuksessa edellytetään, että Venäjän federaatio ja EU:n jäsenvaltiot laativat takaisinottosopimuksen toteuttamismenettelyistä täytäntöönpanopöytäkirjoja. Pöytäkirjassa vahvistetaan mm. toimivaltaiset viranomaiset, rajanylityspaikat, yhteydenpidossa käytettävät kielet, takaisinottopyyntöön ja siihen vastaamiseen liittyvät menettelyt sekä henkilön kuulemista ja henkilön saattamista koskevat säännöt. Hallituksen esityksessä tarkoitettu pöytäkirja on tarpeellinen mainitun takaisinottosopimuksen täytäntöön panemiseksi Suomen ja Venäjän välillä.

Takaisinottosopimukset ovat osa laittoman maahanmuuton hallintaa. Niillä helpotetaan käytännön yhteistyötä maastapoistamisasioissa määrittelemällä ne periaatteet ja menettelyt, joilla laittomasti maassa oleskeleva henkilö voidaan palauttaa toiseen sopimusvaltioon. Maastapoistaminen edellyttää kuitenkin aina toimivaltaisen viranomaisen päätöstä. Valtioiden oikeutta säännellä henkilöiden maahantuloa ja maastapoistamista rajoittavat valtioita sitovat kansainväliset sopimukset ja periaatteet. Laittoman maahanmuuton torjunnassa on huomioitava palautuskiellon täysimääräinen kunnioittaminen sekä palautettavien henkilöiden perusoikeudet ja ihmisarvon kunnioittaminen.

Selkeät takaisinottosopimuksessa ja täytäntöönpanopöytäkirjassa sovitut menettelyt helpottavat ja nopeuttavat maastapoistamis päätösten täytäntöönpanoa. Jotta laittomasti Suomen alueella oleskelevien henkilöiden palauttaminen voi tapahtua nopeasti ja tehokkaasti, on myös tärkeää, että Suomen toimivaltaisten viranomaisten välinen työnjako on selkeä ja käytännön yhteistyö sisä- ja ulkoasiainhallinnon toimijoiden välillä toimii sujuvasti.

Esityksen perustelujen (s. 7) mukaan henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 39 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan rajavartiolaitos voi luovuttaa henkilörekisterinsä tietoja ainoastaan takaisinottosopimuksessa tarkoitetuille rajavalvontaa ja rajatarkastuksia suorittaville viranomaisille. Suomen ja Venäjän välisen täytäntöönpanopöytäkirjan mukaisesti Venäjän toimivaltaisia viranomaisia ovat Venäjän federaation Maahanmuuttopalvelu, ulkoasiainministeriö ja turvallisuuspalvelu. Pöytäkirjan mukaisia toimivaltaisia viranomaisia ovat siten myös muut kuin rajavalvontaa ja rajatarkastuksia suorittavat viranomaiset. Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 40 §:n perusteella poliisi voi luovuttaa henkilörekisterinsä tietoja poliisiviranomaisille tai viranomaisille, joiden tehtäviin kuuluu oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden

ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.

Esityksen perusteluissa viitataan hallituksen esitykseen HE 66/2012 vp, jossa mainittuihin lakeihin esitetään lisättäväksi yleinen takaisinottosopimuksia koskeva säännös. Sen perusteella rajavartiolaitos ja poliisi voisivat salassapitosäännösten estämättä luovuttaa henkilörekisterinsä tietoja takaisinottosopimuksissa tarkoitettuille toimivaltaisille viranomaisille sopimuksissa tarkoitettuja tehtäviä varten. Koska esityksen HE 66/2012 vp käsittely eduskunnassa on kesken, valiokunta ehdottaa, että Suomen ja Venäjän välisen täytäntöönpanopöytäkirjan voimaansaattamislakiin sisällytetään vastaavat säännökset tietojen luovuttamisesta (*uusi 2 §*). Nämä säännökset koskevat vain nyt puheena olevan takaisinottosopimuksen toteuttamista Suomen ja

Venäjän välillä, ja ne ottavat huomioon maiden välillä vakiintuneet yhteistyömuodot. Valiokunnan ehdottamalla muutoksella varmistetaan se, että Suomen ja Venäjän välinen täytäntöönpanopöytäkirja on sovellettavissa kaikilta osin pöytäkirjan voimaantulosta alkaen.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä tarkoitetun täytäntöönpanopöytäkirjan ja

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus).

Valiokunnan muutosehdotus

Laki

Euroopan yhteisön ja Venäjän federaation välillä tehdyn takaisinottoa koskevan sopimuksen toteuttamismenettelyistä Suomen tasavallan hallituksen ja Venäjän federaation hallituksen välillä tehdyn täytäntöönpanopöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
(Kuten HE)

2 § (*Uusi*)

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa poliisin henkilörekisterin tietoja 1 §:ssä mainitussa pöytäkirjassa nimetyille Venäjän federaation toimivaltaisille viranomaisille pöytäkirjassa mainittuja tehtäviä varten.

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa henkilörekisterinsä tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 1 §:ssä mainitussa pöytäkirjassa nimetyille Venäjän federaation toimivaltaisille viranomaisille pöytäkirjassa mainittuja tehtäviä varten.

3 (2) §
(kuten HE)

HaVM 16/2012 vp — HE 65/2012 vp

Helsingissä 4 päivänä lokakuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Pirkko Mattila /ps	Elsi Katainen /kesk
vpj.	Maarit Feldt-Ranta /sd	Timo V. Korhonen /kesk
jäs.	Heikki Autto /kok	Antti Lindtman /sd
	Jussi Halla-aho /ps	Markus Lohi /kesk
	Rakel Hiltunen /sd	Outi Mäkelä /kok
	Reijo Hongisto /ps	Tapani Mäkinen /kok
	Mika Kari /sd	Markku Mäntymaa /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne.